

Afz.: HUA – Ernest Blerotstraat 1 – 1070 BRUSSEL

Uw bericht van:

Uw kenmerk:

Ons kenmerk:

Brussel,

Betreft: Toepassing van de welzijnswetgeving op leerlingen en studenten die in het kader van een opleiding een vorm van arbeid verrichten in de opleidingsinstelling – standpunt HUA-TWW voor publicatie op de website

Deze nota bevat een gezamenlijk standpunt van de administraties HUA en TWW i.v.m. de interpretatie en toepassing van de wetgeving inzake welzijn op het werk, in het bijzonder de Welzijnswet en de Codex over het Welzijn op het Werk. Deze nota is bedoeld als hulpmiddel voor werkgevers, scholen en preventiediensten die deze wetgeving op het terrein moeten toepassen, en de inspectiediensten die belast zijn met het toezicht op deze wetgeving. Dit standpunt doet uiteraard geen afbreuk aan de soevereine beoordelingsbevoegdheid van hoven en rechtbanken.

Deze nota betreft de toepassing van de welzijnswetgeving op de leerlingen en de studenten die een studierichting volgen waarvan het opleidingsprogramma voorziet in een vorm van arbeid die in de opleidingsinstelling wordt verricht (art. 2, §1, tweede lid, 1°, e) Welzijnswet Werknemers).

Is de Welzijnswetgeving van toepassing bij praktijklessen in de opleidingsinstelling?

Artikel 2, §1, tweede lid, 1°, e) van de Welzijnswet Werknemers van 4 augustus 1996 bepaalt dat leerlingen en studenten die een studierichting volgen waarvan het opleidingsprogramma voorziet in een vorm van arbeid die in de onderwijsinstelling wordt verricht, voor de toepassing van de wet welzijn worden gelijkgesteld met werknemers.

Deze bepaling beoogt leerlingen en studenten die in de onderwijsinstelling praktische (werk)oefeningen uitvoeren, bv. in het kader van praktijklessen voorzien in een opleidingsprogramma. Het betreft situaties waar leerlingen in het kader van hun opleiding 'werken' in analoge omstandigheden als in de werkdwereld. Deze leerlingen en studenten worden dus niet in een operationeel bedrijfsproces ingeschakeld, maar verrichten tijdens deze oefeningen wel een vorm van arbeid die gelijk op de werkzaamheden die ze in een professionele context onder het gezag van hun werkgever zouden kunnen verrichten.

Een opleiding of praktijkles waarin leerlingen of studenten (gevaarlijke) (mobiele) arbeidsmiddelen (leren) gebruiken of besturen dient in deze zin eveneens te worden beschouwd als een 'vorm van arbeid' zoals bedoeld in de Welzijnswet. De studenten worden tijdens de praktische onderdelen van de opleiding bijgevolg beschouwd als werknemers waarop de welzijnswetgeving van toepassing is, en in het bijzonder de bepalingen van boek X, titel 3 betreffende jongeren op het werk.

Mogen leerlingen of studenten wel gevaarlijke 'arbeid' verrichten tijdens een opleiding?

Artikel X.3-2 van de Codex bevestigt dat 'een leerling of student die een studierichting volgt waarvan het opleidingsprogramma voorziet in een vorm van arbeid die in de onderwijsinstelling wordt verricht' (punt d) wordt beschouwd als een jongere op het werk.

Bepaalde 'gevaarlijke activiteiten' mogen volgens de Codex niet door jongeren worden verricht, en worden derhalve beschouwd als 'verboden arbeid' voor jongeren: het gaat hier overeenkomstig artikel X.3-8 van de Codex om:

- arbeid die jongeren objectief gezien, lichamelijk of psychisch niet aankunnen, of
- arbeid waardoor jongeren blootgesteld worden aan gevaarlijke of kankerverwekkende stoffen, aan ioniserende straling, of aan extreme koude of hitte, lawaai of trillingen, of
- arbeid met een hoog ongevalsrisico dat jongeren wellicht niet beseffen of kunnen voorkomen omdat ze (nog) niet over voldoende veiligheidsinzicht, opleiding of ervaring beschikken.

Bijlage X.3-1 bij de Codex verduidelijkt over welke werkzaamheden en plaatsen het in elk geval gaat (=niet-limitatieve lijst; daarnaast kunnen er nog andere situaties zijn als zij aan bovenvermelde omschrijving voldoen): het gaat daarbij onder meer ook over het besturen van graafwerktuigen (B.5) en hefwerktuigen (B.7), arbeid met gevaarlijke machines (B.16), enz.

Op dit verbod bestaan echter een aantal uitzonderingen. Zo mogen jongeren tijdens hun opleidingsprogramma in een onderwijsinstelling wel een gevaarlijke machine of werktuig (leren) gebruiken of besturen als de voorwaarden bepaald in artikel X.3-10, §2, van de Codex vervuld zijn:

1. de activiteiten of de aanwezigheid op de plaatsen bedoeld in artikel X.3-8, tweede lid zijn onontbeerlijk voor hun beroepsopleiding;
2. de werkgever treft de preventiemaatregelen bedoeld in artikel X.3-4, en vergewist zich ervan dat deze preventiemaatregelen effectief zijn en door een lid van de hiërarchische lijn, aangewezen door deze werkgever, of door de werkgever zelf, worden gecontroleerd;
3. de werkgever ziet erop toe dat de activiteiten en de aanwezigheid op de plaatsen bedoeld in artikel X.3-8, tweede lid enkel kunnen plaats vinden in het bijzijn van een ervaren werknemer.

Wie wordt beschouwd als de 'werkgever' van deze leerlingen of studenten?

Wanneer deze leerlingen en studenten in de onderwijsinstelling een vorm van arbeid verrichten onder het gezag van een praktijkleraar, wordt de onderwijsinstelling waar deze arbeid wordt verricht, in principe beschouwd als de werkgever op wie de verplichtingen van de welzijnswetgeving rusten (art. 2, §1, eerste lid, 2° Welzijnswet). Deze onderwijsinstelling zal onder meer een risicoanalyse moeten doen, en de nodige passende preventiemaatregelen moeten nemen in overeenstemming met de bepalingen van de artikelen X.3-3 tot X.3-7 van de Codex over het welzijn op het werk.

In een aantal gevallen wordt een praktijkonderdeel van een opleiding echter strikt genomen niet verstrekt 'in' de onderwijsinstelling zelf waar de leerling (de rest van) zijn opleidingsprogramma volgt, maar wel buiten de schoolmuren, nl. in een extern opleidingsinstituut of in een bedrijfsomgeving. De vraag is dan of de onderwijsinstelling in dat geval nog steeds als de werkgever dient te worden beschouwd.

De reden waarom praktische werk oefeningen niet steeds in de school, maar meer en meer buiten de school worden gegeven, heeft doorgaans te maken met het feit dat men in de school de geschikte infrastructuur of de geschikte arbeidsmiddelen ontbeert. Als een onderwijsinstelling lessen laat doorgaan buiten de schoolmuren (hetzij in een bedrijfsomgeving of in een

opleidingscentrum, omwille van het gebrek aan de nodige of up-to-date infrastructuur of arbeidsmiddelen in de school zelf), kan dit voor de toepassing van de welzijnswetgeving slechts worden beschouwd als 'een vorm van arbeid die in de onderwijsinstelling wordt verricht', voor zover de volgende voorwaarden zijn vervuld:

1. het gaat om een leerling of student die in het kader van een opleidingsprogramma
2. deelneemt aan een praktijkopleiding die een vorm van arbeid inhoudt die niet als productieve arbeid kan worden beschouwd
3. en die om praktische redenen extra muros (buiten de lokalen van de onderwijsinstelling) wordt verricht
4. zonder interferentie van de werknemers van het bedrijf indien deze praktijkopleiding in de lokalen van dit bedrijf wordt verstrekt
5. en die tijdens deze werk oefening wordt begeleid door een praktijkleraar.

Hierbij worden de lokalen buiten de onderwijsinstelling die gebruikt worden voor de praktijklessen beschouwd als deel uitmakend van de onderwijsinstelling, tijdens de periode dat die lessen door de praktijkleraar van de onderwijsinstelling aan de leerlingen worden verstrekt. De onderwijsinstelling wordt in dat geval nog steeds als werkgever beschouwd, en moet de verplichtingen in het kader van de welzijnswet nakomen (zoals de risicoanalyse van de werkpost, het ter beschikking stellen van werkkledij, persoonlijke beschermingsmiddelen, enz.). Het is daarbij belangrijk dat de onderwijsinstelling als werkgever met de eigenaar van het ter beschikking gestelde lokaal en de ter beschikking gestelde arbeidsmiddelen overeenkomt dat de preventieadviseur van de onderwijsinstelling toegang heeft tot het lokaal en de arbeidsmiddelen: de onderwijsinstelling blijft immers verantwoordelijk als werkgever voor het naleven van de welzijnswet, maar de onderneming of opleidingsinstelling die de lokalen, infrastructuur en arbeidsmiddelen ter beschikking stelt, kan wel burgerrechtelijk aansprakelijk worden gesteld ingeval kan worden aangetoond dat deze een fout heeft gemaakt waardoor schade is ontstaan (bv. n.a.v. een ongeval van een leerling met een onveilige machine).

Als deze voorwaarden echter NIET zijn vervuld, bv. omdat er geen praktijkleraar van de onderwijsinstelling aanwezig is die de lessen geeft en gezag kan uitoefenen op de leerlingen, of de opleiding wordt volledig voorbereid en gegeven (met inbegrip van de risicoanalyse, de PBM's, e.d.m.) door werknemers van het opleidingsinstituut of de onderneming, dan kan dit niet worden beschouwd als een vorm van arbeid in de onderwijsinstelling waarvoor de oorspronkelijke onderwijsinstelling verantwoordelijk blijft. In dat geval zal het opleidingsinstituut of de onderneming zelf worden beschouwd als de onderwijsinstelling die als werkgever dient te worden beschouwd voor de leerlingen en verantwoordelijk is voor de toepassing van de welzijnswet.

Aurore Massart Directeur-generaal Algemene Directie Humanisering van de Arbeid	Paul Tousseyn Directeur-generaal Algemene Directie Toezicht Welzijn op het Werk